

O promlčení občasných platů mezdních.

V theorii i praxi rakouského práva občanského vždy panovalo mínění, že také pohledávky občasných platů mezdních promlčují se v pravidelné lhůtě třiceti let. Jen zřídka naskytuje se výklad, že zadrželosti jejich — mimo mzdu čeledi, jež dvorským dekretem ze dne 10. dubna 1839 č. 355 sb. z. j. byla vyjata — spadají pod § 1480 vš. obč. zák. Co pak nejvyšší soud usnesením ze dne 27. června 1882 dal zapsati do knihy judikátní — pod č. 111 — úsudek svůj, že tříleté promlčení vyměřené v § 1480 netoliko neplatí pro mzdu čeledi, než ani pro jiné mzdy občasn¹⁾, hlasy odporující, zdá se, umlkly docela.

Důvody, jimiž se panující mínění proti odporu hradilo, nejsou porážející. Mnohé překvapují málomocností svou. I nejvyšší soud v snesení řečeném opět²⁾ ukazuje na to, že § 1480 praví »Forderungen von Dienstleistungen« a nikoli »Forderungen aus Dienstleistungen«, a mezi obojími že podstatný jest rozdíl. Ale z toho jen se podává, že slovy »Forderungen von Dienstleistungen« pohledávky mezdní zahrnuty nejsou, i nelze ještě říci, že výklad, jenž vztahuje § 1480 k pohledávkám těm, zneuznává onen rozdíl a smyslu zákona přímo odporuje. Další pak dovození, že

¹⁾ V důvodech připojených čte se, že nejv. soud v jediném případě vztáhl § 1480 na pohledávku mezdní. Očitě míněn jest nález ze dne 19. září 1878, sb. *Gl.-U.-W.* XVI. č. 7147. Ale v Právniku IV. na str. 846 otištěn jest nález ze dne 18. dubna 1865, jenž obnovil zamítající rozsudek první stolice, poněvadž zažalovaná pohledávka jest »roční služné, které vedle § 1480 pomíjí promlčením ve třech letech«.

²⁾ Vz. *Nippel*, Erl. d. a. b. Gb. IX., str. 90.

rozdíl, jež zákon činí mezi právem k jednotlivému plnění a právem v celku, při smlouvě námezdní »sotva se vyskytne«, a kde zákon k provedení práva smluvního vyměřil kratší lhůty, že připojil ustanovení takové k ostatním předpisům o smlouvě dotčené, nemůže přece obstáti vedle dvorského dekretu ze dne 22. srpna 1836 č. 151 sb. z. j., jenž vyložil, že § 1480 týče se také pachtovného. Konečně, byl-li § 1480 vzhledem ke mzdě čeledi dekretem dvorské kanceláře ze dne 10. dubna 1839 č. 355 sb. z. j. vyložen authenticky, že ona promlčení tu vyměřenému podrobena není, z toho nutně nenásleduje, že pohledávky mezdní vůbec mu nejsou podrobena, jak považuje se v témž snesení.

Otázka, vztahuje-li se § 1480 k občasným platům mezdním, vyžaduje tedy ještě úvahy další.

Záleží na tom, které pohledávky shrnuty jsou ve slovech »Forderungen von rückständigen jährlichen Abgaben, Renten Zinsen oder Dienstleistungen«.

Vykladatelé se rozcházejí.

Pohledávky vyjmenované určují rozličně.

O tom, že »Abgaben« neoznačuje dávek státních, jsou za jedno a větším dílem všeobecně vyslovují, že rozuměti dlužno toliko pohledávky, jež zakládají se na poměrech soukromoprávných. *Zeiller*, Comm. IV. str. 236, uvádí jen dávky, jež zapravovati jest podle smlouvy o dědičný pacht, o dědičný úrok aneb o úrok z půdy. *Schuster*, Zeitschr. für österr. Rechtsgelehrsamkeit u. pol. Gesetzk. 1832 II. str. 239 a *Nippel*, Erl. IX. st. 80 a násl., připomínají, že »Abgabe« může znamenati každé plnění, k němuž někdo ze svého jmění jest zavázán, ale, ježto následují »Zinsen« a »Renten«, považují, že má tu význam užší, a v zákoně že užší význam téhož slova obsahuje (§§ 1122, 1123, 1142, 1144 obč. z.) plnění povinovaná jako úrok gruntovní z pozemků vlastních. Podobně *Hoborski*, Ztschr. f. öst. Rechtsg. 1835 II. 319. *Winzwarter*, d. öst. bürgerl. R. 2. vyd. V. str. 223, míní, že »jährliche Abgaben« shrnují všeliká plnění soukromým osobám z titulu trvalého a v určitých lhůtách příslušející, která nepatří do jiné kategorie zde jmenované, *Basevi*, annot. al. cod. civ. austr. 5. vyd. str. 595, vyrozumívá pod názvem tím plnění téhož způsobu, která nemají v zákoně zvláštního jména. *Stubenrauch*, Comm. 8. vyd. II. str. 939, a *Hasenöhrl*, Öst. Obligationenrecht 2. vyd. II. str. 677 n. 80 a 81.,

počítají sem kromě dědičného pachtovného, dědičného úroku a úroku z půdy příspěvky k účelům obecním, školním, církevním a obecně užitečným povinné z důvodu práva soukromého.³⁾

»Zinsen« dvorský dekret ze dne 21. listopadu 1812 č. 1016 sb. z. j. vyložil, že má se rozuměti také na úroky kapitalové, a zmíněný již dvorský dekret ze dne 22. srpna 1836 č. 151 sb. z. j. prohlásil, že promlčecí lhůta v § 1480 ustanovená platí tolikéž pro pachtovné a pro úroky z prodlení. I přijímá se tudy srovnale, že jsou tu shrnuty úroky a nájemné i pachtovné.

»Renten« *Schuster* vyměřuje, na m. u. str. 260, že jsou roční platy v penězích nebo v plodech, jež zapravovati jest z titulu bezplatného nebo sice záplatného, ale bez vzájemného plnění za jednotlivý plat,⁴⁾ a jež ani nenáleží do jiné kategorie zde vytčené, ani nejsou lhůtami summy dluhované. *Nippel* na str. 89 praví, že jsou roční platy, »welche von dem Verpflichteten als eine für sich bestehende Leistung entrichtet werden und mit keiner anderen Leistung in Verbindung gedacht werden«, a podle příkladů doložených míní tím (jakkoli na str. 93 tolikéž vylučuje plnění oplácená) opětující se příjmy bez pohledávání kapitálového. Totéž patrně *Hasenöhrl* říci chce pravě na str. 624, že jsou »periodische Leistungen, in denen sich das Forderungsrecht erschöpft«. *Winiwarter* na str. 224 mluví o platech, jež odvádějí se vzhledem k užívání půdy či jistiny nějaké, *Stubenrauch* str. 941 o platech doživotných a věčných, jež podstoupeny jsou za jistou summu peněz nebo za věc v penězích oceněnou.

Jako pohledávání služeb *Zeiller* n. u. m. jmenuje pohledávání služeb ze smlouvy o dědičný pacht, dědičný úrok neb úrok z půdy a ze smlouvy o služebnost. *Tausch*, Rechtsfälle aus d. Civ. u. Crimr. I. str. 523, míní, že řeč jest o službách na peněžité platy

³⁾ Ve svých vydáních *Stubenrauch*, zdá se, jako *Ellinger*, Handb. d. öst. Civr. 7. vyd. str. 672, řadí sem příspěvky řečené bez rozdílu a vylučuje toliko dávky státní. *Winiwarter*, str. 224 rovněž obmezení nepřipojuje (*Hasenöhrl*, n. u. m. n. 80), vyloučení daní státních odůvodňuje však tím, že závazek dotčený posuzovati sluší dle práva veřejného.

⁴⁾ Tak zajisté rozuměti sluší výroku *Schusterovu* n. m. u., že právní důvod může záležeti také na smlouvě původně obě strany zavazující, která tím obrátila se ve smlouvu zavazující jednu stranu, že smluvník jeden vyplnil cele svůj závazek, kdežto druhý pro všechny časy budoucí má býti povinen k ročním platům. Vz. tamž i na str. 251.

přeměněných. *Schuster* str. 251 obmezuje podobně kategorii tuto na služby, za něž vzájemné občasné plnění nepřináleží. S ním srovnává se *Nippel* str. 90 a 93. *Pachmann*, die Verjährung nach d. allg. bürg. R. i. Öst. (1833) str. 44 tvrdí, že důvod pohledávání může býti kterýkoliv. *Hoborski* str. 325 dovozuje, že zahrnují se tu služby, k nimž zavázán jest vlastník požitelný, a služby povinované ze smlouvy námezdní. *Winizwarter* str. 225, *Stubenrauch* str. 942, *Hasenöhrl* str. 624 a *Till*, Prawo pryw. austr. III. str. 307, řadí sem vůbec pohledávání služeb z titulu stále působícího, ale *Winizwarter* z titulů takových vyjímá smlouvu námezdní. *Basevi* str. 595 praví, že rozumějí se tu »propriamente le giornate di lavori d' uomini, e talvolta con carri e bestie, che in alcune signorie i contadini prestano al padrone, e si possono anche intendere quelle che lecitamente convenissero in un contratto di affitanza«. *Ellinger* uvádí, 7. vyd. na str. 679, kromě pohledávek z poměru děleného vlastnictví pohledávky vznikající ze smlouvy námezdní a podle souvislosti dalšího výkladu zahrnuje pohledávky mezdní.⁵⁾

Že »jährlich« neobsahuje podmínky, aby dotčené plnění opakovalo se v občasích právě ročních, uznává se všeobecně. *Pachmann* n. u. m. str. 44, *Basevi* str. 596, *Ellinger* str. 673, *Stubenrauch* str. 939, *Żródtowski*, die Verjährung n. öst. R. (1878) str. 71, n. 1., *Schiffner*, Lehrb. des öst. allg. Civr. I. s. 5 str. 183, a *Hasenöhrl* str. 622 rozšiřují slovo to na období kratší jednoho roku. *Nippel* str. 92, *Winizwarter* str. 223 (jinak prve v Materialien für Gesetzk. u. Rechtspf. in den Österr. Staaten VIII., str. 121) a *Till* str. 305 na všeliká období, i delší. Výklad onen přijat jest v nálezu nejvyššího soudu zapsaném do knihy judikátů pod č. 15, i drží se ho tudy praxis.

Schuster na u. m. str. 233, *Nippel* str. 93 a *Hasenöhrl* str. 621 vztahují § 1480 jedině k pohledávkám, jež dají se vřaditi k některému druhu tam uvedenému. Podobně nálezu nejv. soudu ze dne 14. března 1872 sb. *Gl.-U.-W.* X. č. 4519. *Stubenrauch* str. 942 a *Żródtowski*

⁵⁾ U výkladu svém mluví o pohledávkách »aus rückständigen Dienstleistungen«. Zdá se, jakoby tu byla chyba tisková, která se z vydání do vydání vleče. Při pohledávkách »z pojmu děleného vlastnictví vycházejících« myslí na služby požitelnému vlastníku příležití a tedy při pohledávkách ze smlouvy námezdní rovněž na pohledávání služeb.

str. 79 nepovažují vyčtení téhož paragrafu za úplné i míní, že ustanovení jeho užití jest na všeliká pohledávání, při nichž stejné společné znaky se vyskytují. V tom smyslu zase náleží nejvyššího soudu ze dne 19. září 1878 sb. *Gl.-U.-W.* XVI. č. 7147.

Různost mínění jest tedy veliká.

Ale vykladatelé nejvíce jen z názvů v § 1480 položených snaží se vyšetřiti, kam ustanovení jeho dosahuje, a dílem libovolně vymezují smysl názvů těch. *Schuster* na str. 242 dotekl se toho, že § 1480, jehož pramen *Winivarter*, *Materialien* str. 120, hledal v čl. 2277 francouzského zákonníka, souvisí se spornou otázkou doktriny obecné, zdaž annuae praestationes promlčují se toliko každá jednotlivá či může se promlčeti v celosti právo k praestacím těm. Souvislost ta jest nepochybná.

Ve staré kontroverzi oné⁶⁾ vrch obdrželo mínění, že promlčují se toliko jednotlivé praestationes. Uvádí se jako *sententia communis*.⁷⁾ Jen *usucapio libertatis* skoro všeobecně jest uznávána, jestliže »is a quo petitur annuus reditus, se de eo teneri neget, adeoque ipsum jus petendi in universum declinet, petens vero adquiescat«.

Menší počet auktorův dopouštěli prosté promlčení in totum. Mnozí se obmezovali na reální břemena. Vztahovali se k tomu, že služebnosti non usu zanikají. Také se dovádí, že všechna práva se promlčují, která nejsou zvláště vyjata, a reální břemena, jichž zákony římské se netýkají, že vyjata nejsou. Jiní tolikéž praestationes personales promlčení celkovému podrobovali. Někteří jen takové, jež příslušely ze smluv, tyto, poněvadž tu

⁶⁾ *Gl.* ad l. 7, § 6. C. de praescr. XXX. 7. 39. v. »cujuscunque anni« *Mar(tinus)* sic exponit, ut ex quolibet anno sit una praescriptio, unde hodie est praescriptum tricesimo anno et aliis praedecentibus, sed non sequentibus. . . *B(ulgarus)* vero et *R(ogerus)* dicunt indistincte in legatis et stipulationibus currere omnium annorum, etiam sequentium, praescriptionem, a tempore quo est cessatum. . . et sic secundum *B.* praescribitur annuae praestationi, secundum *M.* non. Tu dic tertio secundum *Io(annem)*: aliud in stipulationibus et aliud in legatis servatur, in stipulationibus enim servo sententiam *B.* et *R.*, quia licet plurium annorum tamen una est stipulatio sicque una praescriptio. . . at legata annua tot sunt, quot anni. . . et sic quot anni tot actiones et tot praescriptiones, et sic in legatis servo sententiam *M.* . .

⁷⁾ *Leysner*, *Med. ad Pand.* sp. 253 n. 1. *Lauterbach*, *Coll. Pand.* l. 41. t. 3 § 19, *Böhmer* (*J. H.*), *Ius eccl. prot.* l. 2 t. 26. § 5.

»stipulatio una est« (l. 35 § 7 D. de mort. c. don. 39, 6, l. 16 § 1 D. de V. O. 45, 1, a pro to že »tantum una obligatio adsit et sic una quoque praescriptione tolli possit«. Někteří také annua legata, »quae absolute, simpliciter et in perpetuum debentur«, vztahující výrok »cum in annos singulos legatur, plura legata esse placet« (l. 11 D. de ann. leg. et fid. 33, 1) jen na legata »ad vitam legatarii debita«, při nichž jediných že lhůty pozdější závisí na výmince, a dies cedit pro každou zvlášť. Někteří konečně žádného nečinili rozdílu. Opírali se hlavně na c. 4 X. de praescr. 2, 26.⁸⁾

Ale vhodnou a užitečnou praescriptio totalis se uznávala. V konstitucích saského kurfirta Augusta ustanoveno (p. 2 c. 2), že »jährliche Zinse und praestationes«, ať zakládají se na smlouvě neb na posledním pořízení, promlčují se, »so sie über rechtsverwehrte Zeit nicht erleget«, »nicht allein, dass die versessene Zinse nicht zu zahlen, sondern auch die zukünftigen nicht dürfen erleget werden«. A schvalovali ustanovení takové i spisovatelé, kteří pro právo obecné celkové promlčení odmítali.⁹⁾ Podobně ustanovily pak i mnohé zákony jiné,¹⁰⁾ zejména Codex Maximilianeus Bavaricus civilis (II. c. 4 § 8) a později pruský Landrecht (I. 9 § 509).¹¹⁾

Nešlo v tomto rozporu náhledův o jmenovité některé závazky k plnění občasnému. Praví se »praestationes annuae«, »annui

⁸⁾ Vž. *Berlich*, *Concl. practicab.* p. 2. conc. 4. *Hert*, *Comment. atque opusc.* ed. Hombergk v. II. t. 3. p. 183 squ. *Böhmer* (*J. H.*) *Exercitationes ad Pandectas V.*, ex. 85. *Rave*, *Principia univ. doct. de praescriptione* § 118 squ. *Walch*, *Introductio in controuv. jur. civ.* s. 2 c., 2., § 18.

⁹⁾ Srv. *Leyser*, l. c.: Et ego quidem qui praescriptionem omnem summa aequitate niti et pro conservanda securitate et tranquillitate publica necessariam puto, non dissimulabo, mihi hanc Bulgari opinionem aequissimam videri, meque optime ab Augusto, Saxoniae Electore, factum credere, quod illam const. 2. p. 2. in terris suis stabilivit. Quomodo tamen ea cum . . l. 7 (C. de praescr. XXX., 7. 39.) conciliari possit, non video profecto.

¹⁰⁾ *Böhmer* l. c. § 8.

¹¹⁾ Srv. také *Müller* (*J. E. J.*), *Observ. pract. ad Leyseri Med.* III. f. 1. p. 53.: at si quaestionem . . ita formamus: an juri, annos redditus exigendi, per id non praescribatur, quod is, cui hoc jus competit, illud per tempus lege definitum non exercuerit eodemque non usus fuerit, sane, si a legibus. Romanis abstrahas, nulla ratio adparere videtur, quare hoc unicum tantum jus praescriptioni subjectum non esset.

reditus«, »jura actionesque, quae per certa temporum intervalla renascuntur«, a shrnují se těmi slovy všeliké občasně dávky z jednoho a téhož titule, »quae a nullo alio pendent, sed separatim et per se habent pro ipsarum exactione proditam actionem ex stipulatu vel aliam«¹²⁾ O úrocích nebylo sporu. Spisovatelé zůstávali při tom, co c. 26 C. de usur. 4, 32 ustanovuje. Pro panující mínění dovozovalo se, že Justinian »dum exceperit usuras easque sorte principali extincta extingui etiam dixerit, licet singulis annis earum nascatur actio . . . regulam firmaverit, quod in alteris annis praestationibus, quae ut principale quoddam praestantur, exclusa sit praescriptio.«¹³⁾ A protivníci spatřovali v tom doklad pro sebe, že sice »usurae ab initio cujuscunque termini earum solutioni praestituti praescribuntur, quodsi tamen is, cui easdem debentur, eas per tantum temporis spatium non exegerit, ut actio principalis ipsa inde praescripta sit, tunc de singulis praestationibus ex ratione, quod singulis annis earum actiones nascentur nec alia actionis principalis praescriptione tollantur, sermo amplius esse non debet«. ¹⁴⁾ Že platy nájemné in posterum se nepromlčují, třeba nájemce po třicet let a více neplatil, bez odporu se uznávalo.¹⁵⁾

¹²⁾ *Hert*, l. c. s. 2, § 2. Srv. také *Ludwig*, (Kamptzovy) Jahrb. f. d. Preuss. Gesetzg., Rw. u. Rverwalt. V., str. 81.

¹³⁾ *Müller*, l. c. p. 49.

¹⁴⁾ *Müller*, l. c. p. 54. Podobně, zdá se mi, rozuměti jest (vz. *Koch*, R. der Forderungen n. gem. u. n. Preuss. R. 2. vyd. I., str. 140 n. 19^a) tomu, že Svarez praví ve své revisio monitorum k osnově tištěné: Ad § 408 (II. 6) tragen verschiedene Monenten die Meinung vor, dass bei solchen reeditibus annuis tot praescriptiones quot praestationes erforderlich wären, weil das jus exigendi in jedem Jahr erst entstehe, folglich nur jede einzelne Praestation per lapsum temporis praescribirt werden könne . . . Man hat aber die im Text enthaltene Theorie vorgezogen und zwar m. E. mit vollkommenem Grunde . . . So wenig also Jemand, der die Zinsen seines ausgeliehenen Kapitals durch 30 Jahre nicht gefordert hat, solche von 29 Jahren her nachfordern kann, ungeachtet solche auch in jedem Jahre von neuem fällig sind, so wenig kann, man solches ohne inkonsequent zu werden, bei anderen reeditibus annuis statuiren. (*Simon* u. *Strampf*, Materialien des allgem. Landrechts zu den Lehren v. Gewahrsam u. Besitz u. v. d. Verjährung [1836] str. 516.) Dovojuje, mohou li promlčením hlavního dluhu zaniknouti nedoplatky úrokové, jakkoliv od splatnosti jejich lhůta promlčecí neuběhla, že bylo by nedůsledné při jiných platech občasných nepřipustiti leč promlčení jednotlivých platů.

¹⁵⁾ *Berlich*, l. c. n. 21, *Carpzov*, Jurisprudencia forensis p. 2. c. 2. def. 3.

Rovněž nešlo jen o jistá občasí. Co platilo o dávkách ročních, důsledně musilo míti platnost i pro dávky povinované ve lhůtách kratších nebo delších. Mluví se o dávkách ročních, jelikož obyčejných, ale míněny jsou závazky, »*quae dationem per singulos annos vel menses aut aliquod singulare tempus continent*« (c. 7 § 6 C. de praesc. XXX. 7, 39).

Táž sporná otázka rozhodnuta jest i v § 1480 vš. obč. zák. Již Codex Theresianus, II. c. 9. n. 130—132, ustanovuje, »*bei jährlichen Renten, Zinsen oder anderen jährlich, oder in anderen ordentlich ausgesetzten Zeitfristen gebührenden Giebigkeiten*« že jednotlivé dávky promlčují se ve třech letech a osmnácte nedělích, ale že také »*die ganze Schuldigkeit selbst*«, není-li v knihách vložena,¹⁶⁾ promlčí se ve třiceti letech počítajíc od posledního odvodu nebo, když nic nebylo odvedeno, od dospělosti první dávky.¹⁷⁾ Totéž ustanovuje se v osnově Hortenově II. kap. 7 § 40.

V osnovu Martiniho praescriptio totalis rovněž jest přijata. Jenom není vyměřena pro jednotlivé dávky lhůta kratší. V § 31 III. hl. 18 praví se, že všechna práva proti osobě jiné, která nejsou vložena v knihách veřejných, ale v obchodu jsou,¹⁸⁾ pomíjejí třicetiletým neužíváním nebo mlčením po též čas trvajícím. A paragraf následující vytýká, že náležejí k nim tedy »*auch die Forderungen, die auf jährliche Abgaben, Zinsen, Renten oder gewisse Dienstleistungen abzielen*«. Západohaličský zákonník opakuje též text s nepatrnými stilistickými změnami v §§ 617 a 618 III.

Při prvním čtení osnovy posléze řečené § 617 upraven jest tak, že mluvil tolikéž o právech vložených. K § 618. Zeiller zvláště ještě podotkl, že za třicet let zanikne právo či pohledávání samo, a tudy že dávky budoucí ovšem minou.¹⁹⁾ Teprve při revisi vyměřena jest k návrhu Zeillerovu pro jednotlivé dávky tříletá lhůta promlčecí, a ustanoveno znění, jež nynější § 1480 má.²⁰⁾ Dřívější

¹⁶⁾ Promlčení contra tabulas se vůbec nepřipouští. Cod. Th. cap. cit. n. 103.

¹⁷⁾ Viz k tomu *Harrasowsky*, der Cod. Ther. u. s. Umarb. II., str. 145, pozn. 4.

¹⁸⁾ Srv. k tomu § 36 hl. cit. a § 66, II. hl. 9.

¹⁹⁾ *Ofner*, d. Ur-Entw. u. die Berath.-Prot. des a. b. Gb., II. str. 273 a násl.

²⁰⁾ *Ofner*, II., str. 451 a násl.

souvislost s § 1479 se tím poněkud zatemnila, ale nikterak nebyla přetržena. Proto ponechán jest § 1480 na svém místě a nepoložen za § 1486.²¹⁾

Codex Theresianus a osnova Hortenova neobsahovaly taxativního vyčtení jistých pohledávek. Mluví o všelikých dávkách, jež ročně nebo v jiných řádně vyměřených lhůtách odváděti jest. Osnova Martiniho nevyjádřuje se obratem tak zjevně všeobecným. Ale jiný smysl ani z její slov se nepodává. »Abgabe« není technický terminus pro určité povinnosti. »Abgabe« jest »was einem andern abgegeben wird, besonders was Unterthanen von ihrem liegenden und fahrenden Vermögen der Landesobrigkeit entrichten,«²²⁾ »das von dem seinigen abzugebende, namentlich an die Obrigkeit zu entrichtende.«²³⁾ Užšího téhož smyslu slovo to zde nemá. O tom nelze (§ 10 cit. hl.) pochybovati. Jestliže pak na jiných místech jisté povinnosti, zejména povinnosti požitečného vlastníka (§§ 6—8 II. 7) nazývají se »Abgaben«, nevyplývá z toho nikterak, že název ten jest přijat za technický pro ty právě povinnosti. »Abgaben« má tu podle všeho svůj široký smysl, jen potud užší, než jest smysl slova »Leistung«, že znamená toliko plnění peněžité a jiných věcí. Codex Theresianus uvádí napřed jmena pro nejhlavnější dávky užívaná, osnova Martiniho klade je za názvem všeobecným.²⁴⁾ »Dienstleistungen« nejspíše připojeny jsou, poněvadž

²¹⁾ *Winiwarter* ruší souvislost tu řadě ve svém komentáři (2. vyd. V. str. 223) § 1480 za § 1486. Bezdůvodné byly tudíž i pochybnosti, platí-li tříletá lhůta v § 1480 ustanovená také proti fisku a jiným osobám řečeným v § 1472. R. 1825 jednalo se o této otázce. Senaty nejv. úřadu justičního i zákonodárská komise justiční vyslovily se, že tříleté promlčení běží také proti fisku a dvorská kancelář s tím souhlasila. Následkem toho vydány jsou dekret dv. komory ze dne 21. září 1826 (ob. zák. pol. LIV., č. 69) a dekret dv. kanceláře ze dne 28. října 1826 (tamž pozn. **). V letech následujících dvorní komora se vynasnažovala, aby fisku zákonem poskytnuta byla lhůta šestiletá, ale snahy její neměly úspěchu. Rozhodnutí nejv. úřadu justičního ze dne 20. března 1838, jímž uznal, že kratší lhůty promlčecí platí také proti osobám v § 1472 jmenovaným, bylo později zapsáno (pod č. 18) do knihy judikátní.

²²⁾ *Adelung*, Wörterb. h. v.

²³⁾ *Sanders*, Wb. h. v.

²⁴⁾ Porv. na př. §§ 559, 1454, 1472 vš. obč. zák. »Zinsen« a »Renten« také neoznačují pojmů disjunktných, jako jich neoznačují »census« a »reditus«. Dobře již *Hoborski* str. 317.

»Abgaben«, k nimž § 6 II. 7. je počítá, podle slovního smyslu svého jich nezahrnují. Snad i proto, že v literatuře obecného práva praescriptio operarum rusticarum zvláště ještě se popírala.²⁵⁾ A podobně osnova Martiniho k odchylce nesměruje mluvíc jen o povinnostech ročních. Uvádí lhůtu obyčejnou i nevylučuje ani lhůt kratších ani delších. Nelze přece mysliti, že praescriptio totalis měla býti připuštěna pro povinnosti s lhůtami ročními a snad i kratšími, ale nikoli pro povinnosti s lhůtami delšími.

Takový smysl mají slova »jährliche Abgaben, Zinsen, Renten oder Dienstleistungen« i ve všeob. občanském zákonníku, nebo vsunutým ustanovením, že nedoplatky promlčují se ve třech letech, změněn přece nebyl.

Za jisté přijmouti tedy lze, že § 1480 ustanovuje o pohledávkách věcí nebo služeb, jež z jednoho a téhož důvodu vznikového v určitých občasích povstávají, »per certa temporum intervalla renascuntur«, nikoliv i, jakož se také všeobecně uznává, o pohledávkách, jež se mají po částkách v určitých lhůtách spláceti.²⁶⁾

Pochybnost zůstává, není-li potřebí ještě dalšího vymezení.

Hledíc k rozličným způsobům pohledávek takových²⁷⁾ pochybovati nelze, že jsou tu obsaženy pohledávky občasného plnění, jež přísluší bez všelikého vzájemného plnění anebo sice za plnění vzájemné, ale nikoli za pokračující plnění věřitelovo.

Především takové, jež nedruží se k nijaké pohledávce kapitálové. Na ty slovo »Renten« neomylně ukazuje. Pro obmezení není žádné opory, i nezáleží na tom, zakládá-li se povinnost k příslušnému plnění na smlouvě nebo na odkazovém nařízení²⁸⁾ nebo na

²⁵⁾ Srv. *Rave*, l. c. § 116. *Müller*, l. c. IV. 1. p. 58 a nást. Také Svarzova revisio monitorum na m. u. sděluje: Einige Monenten verlangen ausdrückliche Entscheidung der Frage, ob auch Dienste der Unterthanen per non usum verloren gehen.

²⁶⁾ Není, tuším, potřebí zvláště vytýkati (*Stubenrauch* II., str. 939, *Till* III., str. 306), že jednotlivé povinnosti jsou samostatné celky. Dluhy splátkové nevznikají postupně z titulu působícího dále, nýbrž z příslušného důvodu rázem vzejde celý dluh, jenž postupně je splatný.

²⁷⁾ *Savigny*, Syst. d. heut. röm. R. V. str. 305 a násl., *Demelius*, Untersuchungen a. d. röm. Civr. (1856), str. 199.

²⁸⁾ Codex Theresianus strany promlčení »ročních odkazů« výslovně se táhl (II. c. 16, n. 150) k předpisům o promlčení občasných dávek (II. c. 7,

důvodu jiném, je-li věčná nebo jen dočasná,²⁹⁾ příležit-li určité osobě, nebo je-li spojena s držením jisté nemovitosti.

n. 130–132). Ostatek uznáno jest skoro všeobecně, že § 1480 tu místo má. *Basevi* str. 595 míní, že promlčuje se toliko každá jednotlivá dávka zvlášť, poněvadž jest tolik zvláštních odkazů, kolik jest dávek. *Mattei*, i paragrafi del cod. civ. austr. IV. str. 1106, dokládá několik nálezů rozsuzujících v témž smyslu. Že jsou »plura legata« (l. 11 D. de ann. leg. et fid. 33, 1), také auktorové ostatní větším dílem vyslovují. Vz. *Taglioni*, comm al. cod. civ. austr. V. str. 73, *Nippel* IV. str. 360, *Castelli*, il cod. civ. gen. austr. III. str. 78, *Stubenrauch*, str. 877, *Unger*, Erbr. str. 313, *Kirchstetter*, Comm. 5. vyd., str. 358, *Pfaff* a *Hofman*, Comm. II., str. 518, *Krainz*, Syst. § 43 u. n. 5., *Ogonowski*, абетр. пр. приб. II., str. 352, *Anders*, Grundr. d. Erbr., str. 70. Podobně osnovy k obč. zákoníku, Cod. Ther. II. c. 16 n. 137, osn. Hort. II. kp. 12, § 57, osn. Mart. II. 13, § 39, západohal. zák. II. § 475. Ale pro to (srov. *Zeiller* II., str. 640), že odkazovník nabude práva k sumě na jednotlivou lhůtu vypadající jen, když dočká se začátku lhůty té (§ 687), není, myslím, potřebí trvati při mnohosti odkazův. Obč. zákoník uznává celkové právo k důchodům bez rozdílu. (Srv. též *Arndts*, ges. civ. Schrift. III., str. 234.) Praktické důsledky římského pojmání do rámce jeho se nehodily. Kdyby odkazovník n. p. vykonal slavné sliby řeholní a pozbyl tak působivosti dědické, nemohl by lhůt dalších nabývati. Ale kdyby právo k důchodům bylo zřízeno smlouvou, bylo by jinak, a kurator dle § 182 pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z. ustanovený další lhůty by vybíral. To by se vskutku pro »jakous snad subtilitu« různily »případnosti v podstatě jednostejné«.

²⁹⁾ Jen mylné pojmání smlouvy o doživotný důchod zavedlo někdy k náhledu jinému. Roku 1842 při rozsouzení jisté rozepře někteří votanti v lombardsko-benátském senatu nejv. úřadu justičního odpírali, že doživotní důchody podjímati jest pod § 1480, ježto platy takové jsou spíše částečnými splátkami kapitálu. Na to nejv. rozhodnutím nařízeno vzíti otázku tuto v úřadu. Lomb.-ben. senát nyní jednohlasným usnesením přisvědčil, že doživotné důchody promlčují se podle § 1480, že nemají podobnosti se splátkami kapitálu, jimiž se právo po částech zrušuje, ale že jsou též právní povahy jako platy věčné, a důvody krátkého promlčení že mají pro ně stejnou platnost. Vídeňské senaty vyslovily se v témž smyslu. Oddělil se jediný hlas, jenž dovozoval, že doživotné důchody jsou odplatou za daný kapitál v penězích nebo jiných věcech a mají povahu zvláštní, jsou často jedinou obživou toho, kdo je beře, a proto krátké promlčení sotva že by se shodovalo s úmyslem zákonodárcovým, třeba § 1480 mluvil všeobecně o důchodech. Zákonodárská komise justiční vyslovila se, že důchody doživotní méně se podobají úrokům než občasným splátkám kapitálu, od nichž liší se jen v tom, že počet platů následkem odvážné povahy té smlouvy jest neurčitý a neznámý, ale důvody kratšího promlčení že jim svědčí plnou měrou, a znění § 1480 důvodům těm není v cestě. Authentické vysvětlení vydáno nebylo, ani nejv. úřad justiční ani komise zákonodárská neviděly potřeby jeho.

Ale rovněž jsou tu zahrnuty pohledávky takové, jež »závisí na jistém kapitálu.«³⁰⁾ Již dekret dvorské komory ze dne 25. března 1812 č. 982 sb. z. j. nepřímou projevem, že úroky v § 1480 pojaty jsou. Krátce potom dvorský dekret ze dne 21. listopadu 1812 č. 1016 sb. z. j. vyložil, že slovo »Zinsen« zavírá v sobě také úroky kapitálové.

Později dvorský dekret ze dne 22. srpna 1836 č. 151 sb. z. j. vysvětlil, že promlčecí lhůta v § 1480 ustanovená platí také pro úroky z prodlení. Na úroky z prodlení § 1480 nedopadá. Nejsou platy občasně. Ony rostou ode dne ke dni, nikoli nejsou dávky denní. Ale zásadného významu toto autentické vysvětlení nemá.

Otázku, vztahuje-li se § 1480 také k úrokům z prodlení, zodpovídaly nejv. úřad justiční a zákonodárská komise justiční na nejv. rozkaz vydaný následkem jistého procesu lombardsko-benátským senatem rozsouzeného. Vídeňským senátům nejv. úřadu justičního zpravodaj navrhl odpověď zápornou. Uvedl, že se »rückständige jährliche Zinsen« nehodí na úroky z prodlení, jež neplatí se v určitých termínech, a poslední věta § 1480 že týká se může jen úroků smluvených, kde právo na úrok smlouvou všeobecně zanikne bez pohledávání kapitálového, a nikoli též úroků, jichž důvodem jest prodlení, a jež tudíž běžeti musí, dokud prodlení trvá. Uvedl dále, že se ratio legis nehodí na úroky z prodlení, ježto zákon chce zameziti, aby nedbalost věřitelova nebyla dlužníkovi k ujmě, při prodlení však nedbalost dlužníková poškozujíc věřitele. Ale důvody tyto ztrácely se mezi mnohými jinými, planými a neplatnými, jako na př. že úroky z prodlení musí býti prve přisouzeny, že často bude nejisto, kdy prodlení nastalo, a j. p. K zpravodaji přidal se jediný hlas. Ostatní k otázce přisvědčili. Uvažovali, že »rückständige jährliche Zinsen« rovněž na úroky z prodlení rozuměti se může, poněvadž § 1333, v němž pojem úroků těch jest obsažen, táhne se k § 995, který je vyměřuje na každý rok, a na ten způsob ony taktéž jsou úroky roční, že není, proč by věřitel, jenž úroky si umluvil, měl

Usnesením ze dne 21. března 1853 nejv. soud opět rozhodl, že § 1480 týče se zejména také důchodů doživotných a usnesení to dal zapsati (pod č. 15) do knihy judikátní. V případnosti tu rozsouzené druhá stolice podobně dovozovala, že důchody doživotné slíbené za převzaté pozemky jsou částkami ceny tržové a promlčují se dle § 1479.

³⁰⁾ Sb. *Gl.-U.-W.* I., č. 142.

býti na tom hůře, než ten, jenž práva toho neužil, když jinak předpisy zákonné nepříznivější jsou úrokům z prodlení, a že účel zabrániti, aby dlužník mnoholetými úroky nebyl přetížen, jest rovněž tak na místě při úrocích těchto.³¹⁾ Senát veronský velkou většinou přistoupil k usnesení vídeňských senatův a důvodům jeho. Rovněž tak zákonodárská komise. Zpravodaj její zejména ještě podotkl, když zákon jak úroky smluvené tak úroky z prodlení podle let počítá a poskytuje, že nelze vyrozuměti, proč by také úroky z prodlení nemohly se požadovati rok od roku (»nach Jahren«), a také důvod krátkého promlčení že při úrocích z prodlení ještě mocnějším se jeví, poněvadž dlužník o úrocích těch spíše může býti přesvědčen, že nebudou se na něm pohledávati. Podle souhlasných těch usnesení císař rozhodl.

Ustanovený výklad patrně tedy má svůj původ v tom, že rozdíly úroků z prodlení od úroků smluvních jsou zneuznány,³²⁾ a strany podmínek v § 1480 obsažených odtud nic dále odvozovati nelze.

Zbývají plnění občasná, jež příležití za pokračující vzájemné plnění věřitelovo.

Na platy takové v doktríně obecného práva praescriptio totalis nebyla rozšiřována,³³⁾ a materialie občanského zákoníka neprozrazují úmyslu ji rozšířiti. Ale *Zeiller* v komentáři svém vykládá, že »Zinsen« obsahuje nájemné i pachtovné a úroky. Za ním opakují to *Scheidlein*, Handb. des österr. Privatr. III. str. 98, a pozdější komentátoři, a praxis tím snadněji přijala výklad ten, ježto nájemné zevně jest podobno úroku dědičného pachtěře, a krátké promlčení stejnou měrou pro ně se hodí. R. 1832 *Schuster* na m. svrchu u. str. 228 a násl. vystoupil proti mínění, že nájemné a pachtovné promlčuje se podle § 1480, a důkladné pojednání jeho, které v literatuře potkalo se jen s odporem, v praxi, jak se zdá, nezůstalo docela bez ohlasu.

³¹⁾ Srv. o podobném rokování berlínského vrchního tribunálu (1839) *Entscheidungen des kgl. geh. Ober.-Tribunals IV.*, str. 280 a násl.

³²⁾ Prv. i *Żródlowski*, n. u. m., str. 78.

³³⁾ »Pächte« mnohdy uvedené (*Besold*, Thesaurus practicus ed. nov. 1740 p. 1150, *Carpzov*, Jurisprudentia forensis p. 2, c. 2, *Svares* na m. v pozn. 14 u.) jsou dávky, jež emphyteutae a coloni perpetui odvádějí.

O předložených radních protokolech nejv. úřadu justičního z měsíce srpna 1834 císař přikázal tomuto uraditi se s komisí zákonodárskou, spadá-li pachtovné pod § 1480. Senaty nejvyššího úřadu justičního souhlasily, že § 1480 vztahuje se na pachtovné. Opíraly se na to, že praví »Zinsen«, aniž určuje dále, na jakém právním poměru se zakládají, a nelze se domyslíti, proč by propachtovatel měl býti u větší výhodě než zapůjčovatel, když zákon čelí k tomu, aby dlužník přílišným hromaděním nedoplatků nebyl uveden v záhubu. V rokování senatu italského uznávalo se, že závěrečného ustanovení § 1480 na nájem užití nelze, poněvadž nájemník nemůže změnití titul svůj, aby vydržel věc najatou, ale neshledáno, že by proto ustanovení předcházející nemělo místa. Authentického výkladu nejv. úřadu justičnímu nezdálo se býti zapotřebí.

Jediný hlas v senatech vídeňských projevil opáčné mínění, že pachtovné pod § 1480 nenáleží. Dovožoval, že pachtovné jest kupní cenou za poskytnuté užívání a nepromlčuje se tudy jinak než tato.³⁴⁾ Italský senat učinil snesení své jednohlasně.

Zákonodárská komise, která již r. 1827 za jinou příležitostí se vyjádřila, že pachtovné promlčuje se podle § 1480, trvala při témž mínění a srovnávala se s nejv. úřadem justičním ukazujíc podobně na slova zákona a legislativní důvod tříletého promlčení. Authentický výklad považovala za prospěšný, poněvadž u nejv. úřadu justičního jeden hlas se různil, a také v tisku objevila se mínění protivná.³⁵⁾

Nejv. úřad justiční přistoupil k návrhu na výklad athentický a učinil nejpr. přednesení. Císař schválil návrh předložený a týmž svrchu řečeným dvorským dekretem ze dne 22. srpna 1836 pro-

³⁴⁾ Srv. *Schuster* n. u. m. str. 230 a násl.

³⁵⁾ Radila, aby neobmezil se na pachtovné. Spor pachtovní, že dal k otázce podnět, ale totéž že platí o nájemném, a mohlo by se souditi naopak. Mínila také, aby nemluvilo se o ročním nájemném, ježto v § 1480 již se praví »jährliche Zinsen«, i nebude potřebí zabývati se otázkou, má-li paragraf ten místo, když nájemné zapravovati jest ve lhůtách kratších nebo delších jednoho roku. Zpravodaj (dv. rada Benoni) podotkl tou příčinou: Dass dergleichen Zinse, wenn sie seit drei Jahren verfallen und rückständig sind, nicht nach drei Jahren vermöge des § 1480, sondern erst nach dreissig Jahren verjährt werden können, dürfte wohl schwer zu behaupten sein. So wird aber die Frage unberührt gelassen.

hlášeno jest, že lhůta promlčecí v § 1480 ustanovená platí také pro pachtovné.³⁶⁾

Dvorský dekret tento měl býti authentickým výkladem a jako výklad také se ohlašuje. Císař nerozkazuje, nenařizuje, »Se. k. k. Maj. haben zu erklären geruht.« Ať tedy »Zinsen« prvotně zahrnovalo nájemné čili nic, § 1480 je obsahuje.

To však neznamena pouze, že nájemné a pachtovné se promlčuje vedle § 1480. Paragraf ten nepodává taxativného vyčtení určitých pohledávek, on ustanovuje o všelikých »jährliche Abgaben«, jako jsou také »Zinsen« a »Renten«, a jako jsou tedy i »Pachtzinse«. »Pachtzinse«, jež mají se odváděti v jistých obdobích, jsou občasná platy za pokračující vzájemné plnění věřitelovo, propachtovatel neustále poskytuje pachtěři užívání věci zpachtované. Náležejí tedy mezi »jährliche Abgaben« a spadají pod § 1480 i takovéto platy roční.

A takovými občasnými platy jsou rovněž občasná platy mezdní. *Krainz*, Syst. I. § 154, praví, že § 1480 nelze vztahovati »auf Entrichtungen, die nicht auf einem von selbst fortwirkenden Rechtsgrunde beruhen, sondern nur das Entgelt für fortdauernde Leistungen sind«, jako jest mzda čeledi. Ale právě takovýto »Entgelt für fortdauernde Leistungen« jest nájemné a pachtovné. Již *Winizwarter* V. str. 226 podotkl: Der in gewissen wiederkehrenden Fristen für geleistete Dienste zu entrichtende Lohn hat zwar mit dem Bestandzinse grosse Ähnlichkeit, allein er gehört nach dem Sprachgebrauche weder unter die Abgaben, noch die Zinsen, noch die Renten, kann also nicht unter die Anordnung des § 1480 subsumirt werden. Námitka jeho není platná, poněvadž »Abgaben«, jak bylo řečeno, neoznačuje plnění z kterýchsi určitých právních důvodů, nýbrž má široký smysl plnění peněz nebo jiných věcí.

Stubenrauch str. 942 vykládá podle důvodů k nálezu nejv. soudu ze dne 6. dubna 1859 sb. *Gl.-U.-W.* II. č. 767: Der rechtliche Grund, aus welchem Forderungen aus immer wiederkehrenden

³⁶⁾ Návrh obmezil se na pachtovné. Patrně vzhledem ku znění císařského příkazu. Ale docela zbytečnou se obava zákonodárské komise neukázala, vz. sb. *Gl.-U.-W.*, XXXII., č. 15.332, XXXIII., č. 15.595. »Pachtzinse oder Pachtschillinge« bylo navrženo a namířeno proti vyhledávání rozdílů mezi oběma názvy.

Dienstleistungen nicht der Verjährung nach § 1480 unterliegen, ist, dass das Recht auf dieselben nicht selbstständig besteht, sondern durch die geleistete Arbeit begründet wird. Dovození to opakuje se v pozdějších nálezech nejv. soudu,³⁷⁾ a také v důvodech k judikatu č. 111 čte se, že »bei Forderungen aus jährlichen Dienstleistungen bildet . . . die Dienstleistung . . . den Rechtsgrund der Forderung«. ³⁸⁾ Než, pohledávka mezdní nezakládá se na vykonané službě a nevzniká její vykonáním ani tu, kde mzda nepřísluší napřed. Vykonaná služba nemá jiného významu než při nájmu a pachtu poskytnuté užívání. Kdo pohledává mzdu, musil prve povinnost svou vyplniti (§ 1156) jinak mu dlužník může čeliti námitkou nesplněné smlouvy (§ 1052). Pohledávka mezdní zakládá se na smlouvě, a jsou-li ustanoveny platy občasné,³⁹⁾ zakládají se všechny na jedné a téže smlouvě a tou měrou na právním důvodu dále působícím.⁴⁰⁾

Ukazuje se také na dekret dvorské kanceláře ze dne 10. dubna 1839 č. 355 sb. z. j., jakoby zavíral v sobě výklad, že pohledávky mezdní pod § 1480 nenáležejí.⁴¹⁾ On vyslovuje, že tříletá lhůta promlčecí vyměřená v § 1480 nevztahuje se na mzdu čeledi, ale že má platiti zákonná důmněnka zaplacení, když od splatnosti mzdy čeledi dluhované prošla tři leta, a věřitel nedokáže způsobem náležitým, že nebylo zaplaceno.

³⁷⁾ Vz. sb. *Gl.-U.-W.* IV., č. 1831, XX. č. 8994.

³⁸⁾ Názor ten zplodil také vyjádření »Forderungen aus Dienstleistungen«. Německy se tak neříká.

³⁹⁾ Části mzdy, jež dlužno platiti, »koná-li se práce v jistých odděleních času nebo díla« (§ 1156), rozumí se, nejsou občasné platy mezdní.

⁴⁰⁾ *Krainz* § 43 praví: Hingegen bildet das Recht auf periodische Entlohnung wegen dauernder Dienstleistung nicht Eine sondern so viele einzelne Obligationen, als periodische Zahlungen gebühren, weil die Zahlung für jede Periode aus einem anderen Grunde, nämlich für die in dieser Periode geleisteten Dienste gebürt. Es liegen hier mehrere Rechtsgründe, und darum mehrere Obligationen vor, und auch der scheinbar Eine Entstehungsgrund ist factisch nur der abgekürzte Ausdruck mehrerer vereinter Entstehungsgründe (Verträge). Zajisté, kolik periodických platů, tolik obligací. Ale všechny se zakládají na jediné smlouvě. Zjedná-li kdosi jiného k jistým službám na měsíční plat, ani skutkový děj ani předpisy zákona neposkytují nejmenšího důvodu třístiti smlouvu takovou na řadu spojených smluv dle počtu mezdních lhůt.

⁴¹⁾ *Winiwarter*, str. 226 p. 1, *Stubenrauch*, str. 942. Kniha jud. č. 111, sb. *Gl.-U.-W.* IV. č. 1831, XIX. č. 8741.

Také k tomuto dekretu podnět dal rozsouzený process. R. 1834 jistý gondoliere žaloval dědice někdejšího pána svého o mzdu z l. 1830 a 1831. Před první stolicí žaloba obdržela místo, druhá stolice ji zamítla, a lombardsko-benátský senat justiční dne 14. září 1836 potvrdil toto rozhodnutí. Žaloba uznána jest promlčenou, poněvadž § 1480 podle smyslu i slov mzdy se týká, a »annualmente« nemůže se rozuměti tak, že by dávky častější byly vyloučeny. Když senat předložil protokoly z téhož měsíce, nařízeno mu nejv. rozhodnutím ze dne 4. ledna 1837, že se má srozuměti s vídeňskými senaty a komisí zákonodárskou, lze-li § 1480 vztahovati ku mzdě čelední.

Senat velikou většinou setrval na tom, že mzdu pod § 1480 zahrnouti jest. Rozhodnutí jeho že nespolehá tak na liteře jako na duchu téhož ustanovení, práva a povinnosti stran ze smlouvy vzházející že sobě odpovídají, a promlčení, které se připouští proti žalobě o konání služeb, že musí míti také místo proti žalobě o mzdu za služby vykonané, § 1480 že jest ustanovení všeobecné a obsahuje všeliké zadrželé povinnosti, ať jednou či vícekrát do roka propadají. Proti tomu uvedeno, že služby, o nichž § 1480 mluví, jsou povinnosti ze svazku poddanského, ježto z poslední věty jeho vysvítá, že jedná se o povinnostech ustavičných; ale že by bylo záhodno zavésti krátké promlčení a to jednoroční.

Senaty vídeňské souhlasily s menšinou senatu italského. Druhá věta § 1480 že nehodí se na smlouvu námezdní, ježto z nížádné smlouvy takové nevznikne právo, o němž bylo by se domnívati, že po třicet let nebude ho užito, také že mzda nebývá vyměřena vždy na celý rok, nýbrž obyčejně na měsíc, a dokonce nelze mluvíti o »jährliche Dienstleistungen«, když čeledín třikrát nebo čtyřikrát za rok změni službu. Kdyby § 1480 byl měl ustanoviti o smlouvě námezdní, byl by vyřkl, že pohledávky zadrželé mzdy za vykonané služby pomíjejí ve třech letech. Většina navrhovala, aby vyhlášen byl pouze výklad, že § 1480 na mzdu čeledi se nevztahuje, menšina mínila, aby ustanovena byla krátká lhůta promlčecí.

V zákonodárské komisi zpravodaj dv. r. Benoni podotkl, mělo-li by se »opere che avrebbero dovuto annualmente essere soddisfatte« v italském překladu rozuměti na služby nezaplacené a nikoli na nevykonané, že by překlad nebyl správný, německý text že beze vší pochybnosti mluví jen o službách zadrželých; ale nedostatek

krátkého promlčení pro pohledávky mezdní že pociťuje se při všelikých službách a pracích, o nichž jedná 26. hlava II. dílu obč. zák., třicetileté promlčení že jest patrně nevhodné, a nové ustanovení bylo by žádoucí. Dv. r. Pratobevera mínil, že pohledávky řečené v § 1480 nemusí se zakládati na poměru poddanském, opak že dokazují dv. dekrety ze dne 21. listopadu 1812 č. 1016 a ze dne 22. srpna 1836 č. 151 sb. z. j., § 1480 že na mzdu čeledi užiti lze, i jsou závažné důvody politické, aby zadrželosti mezdní nenechaly se zrůstati přílišně, poněvadž nepoctiví služební po smrti pána svého mohou z toho kořistiti. Uznával, že deklarace jest nutna, a navrhoval, aby, jako předešle o pachtovném, prohlášeno bylo, že § 1480 platí také o mzdě čeledi. Jinak se členové komise shodovali, že § 1480 na mzdu čeledi se nevztahuje. Někteří chtěli se obmeziti na prohlášení takové, většina byla však pro ustanovení krátké lhůty promlčecí. Předsedající nejv. z. sudí Sardagna pokládal, že by se čeledi zvláštní ochrana měla poskytnouti vzhledem k zvláštnímu poměru, jenž mezi čeledínem a pánem jeho jest, obyčejně že mzda se vyplácí, než také mnohdy čeled', zvláště v Přímoří, Vnitřním Rakousku a na Moravě, služby své nevybírá a u pána si ji nechává, a proto aby za jistou dobu nastala právní důmněnka, že mzda byla zaplácena, ale propouštěl se důkaz, že není tomu tak. Dv. r. bar. Gärtner navrhl, aby krátké promlčení mzdy rozšířeno bylo na všeliké smlouvy upravené v 26. hlavě, s tím obmezením, že nelze namítati čeledi promlčení, dokáže-li se, že mzda nebyla zaplácena. Komise usnesla se podati návrh nového ustanovení, jež by se vztahovalo k všelikým smlouvám 26. hlavy.⁴²⁾ Přijato jest znění, »dass von der Kundmachung dieser Verordnung angefangen die im § 1480 der a. b. G. B. festgesetzte Verjährungsfrist von 3 Jahren auch auf den Lohn für das Dienstgesinde und für die im 26. Hauptstücke des zweiten Theiles des a. b. G. B. bezeichneten Dienstleistungen Anwendung zu finden habe.« Menšina navrhovala ještě větu další: Jedoch steht demjenigen, gegen den

⁴²⁾ Dle protokolu předsedající resumoval, že po mínění všech přísedících § 1480 na mzdu čeledi se nevztahuje. Buď tedy Pratobevera od mínění svého odstoupil anebo tento zápis není správný. (Usnesení konečná nejsou v protokolu s náležitou úplností zaznamenána.) De lege ferenda P. nemluvil. Žádá deklaraci a poukazuje k jednání a ustanovení o pachtovném.

diese Verordnung geltend gemacht wird, frei, zu beweisen, dass die Zahlung nicht geschehen ist.

U nejv. úřadu justičního, kam věc nyní opět se dostala, mínění o potřebě nového předpisu se různila. Někteří radové souhlasili s návrhem v komisi zákonodárské většinou přijatým. Gärtner navrhl ustanovení, »dass die in dem § 1480 des a. b. G. B. festgesetzte Verjährungsfrist von drei Jahren auf den Lohn für das Dienstgesinde und für die in dem 26. Hauptstücke des a. b. G. B. bezeichneten Dienstleistungen keine Anwendung finde, jedoch von der Kundmachung dieser Verordnung angefangen nach Verlauf von 3 Jahren die rechtliche Vermuthung streite, dass der Lohn berichtigt worden sei, und nur demjenigen, der hierauf einen Anspruch macht, es vorbehalten bleibe, im ordentlichen Rechtswege zu erweisen, dass die Bezahlung noch nicht erfolgt sei.« A návrh ten obdržel většinu.

V senatě italském nyní zpravodaj vyslovil, že vzhledem k německému textu netrvá na tom, že mzda čeledi obsažena jest »nel senso litterale del § 1480«, potřebu krátké lhůty že komise zákonodárská i vídeňské senaty uznávají a to pro všeliké mzdy a platy, o nichž ustanovuje 26. hlava obč. zák., a s tím on že se srovnává. Přednost dával návrhu, na němž se usnesla většina zákonodárské komise, poněvadž promlčení zamezí zhoubné pro dlužníka žaloby o dávné zadrželosti. Ale někteří radové, mezi nimi dv. r. Salvotti, mínili, aby se návrh obmezil na mzdu čeledi, jíž jediné týká se nejvyšší příkaz, záplatné smlouvy o službách a pracích že jsou tuze rozdílné, i bylo by potřeba zralejšího uvážení. Salvotti souhlasil s ustanovením právní důmněnky, ona že nebude na ujmu důvěře, ve které pán a služebný k sobě mají býti, a zabráni, aby pán obmyslný při své převaze v poměru služebném a při nevědomosti a nezkušenosti nižších tříd mohl způsobiti služebníku svému nenapravitelnou škodu. Ale lhůtu chtěl vyměřiti rozdílně podle toho, trvá-li ještě poměr služebný čili nic. V případnosti oné, kde služebný v důvěře a úctě k pánovi nepožaduje své mzdy, které snad nemá potřebí, aby právní důmněnka nastala po třech letech, v případnosti této, kdež ohledy dřívější minuly, aby nastala již po roce. Někteří votanti považovali, když služba přestala, že mělo by obdržeti místo jednorocní promlčení, ale návrh Salvottiho došel většiny.

Italský senat učinil nejp. přednešení. Ve státní radě podal zprávu bar. Sommaruga, jenž prve jako dv. rada nej. úřadu justičního zúčastnil se porad senatů vídeňských a zákonodárské komise a nedávno byl povolán do státní rady. Uvedl, že vídeňské senaty a komise zákonodárská v tom se srovnávají, že § 1480 na mzdu čeledi se nevztahuje, a také senat lombardsko-benátský že na svém opácném mínění dále nestojí; podle toho že pánu čeledi jenž v obyčejných okolnostech od svého služebníka písemného potvrzení neobdrží, po 30 let hrozila by žaloba o zadrželou mzdu, a kratší lhůty promlčecí že jest tedy pilná potřeba. Tříletá lhůta podle obdoby § 1480 že by byla zcela přiměřená. Ohledy na čeled, která jmenovitě na venkově důvěřujíc hospodáři po leta mzdy své nevybírá, že odůvodňují, aby po třech letech pouhá právní domněnka zaplacení měla místo, a připustilo se dokázati opak, což často skrze mimosoudní doznání pánovo nebo jinak může se podařiti. Naproti tomu že nebylo by vhodné rozlišiti, trvá-li služba čili nic, a pro případnost druhou ustanoviti lhůtu jednoroční. Čeled, zvláště na venkově, často že sama nemívá na paměti, jak dlouho její mzda zadrželá jest, a po zrušení poměru služebního nebývá jí vždy možná do roka pohledávání své provésti, zejména skončí-li se služba smrtí hospodářovou. Zpráva prohlašuje se proti stejnému ustanovení o mzdě za jiné práce. Nehledíc k obsahu nejvyššího příkazu důvod pro kratší promlčení mzdy čelední že nemá touž platnost pro mzdu za všeliké jiné práce, jež 26 hl. II. dílu obč. z. obsahuje, mzdy, k nimž hlava ta se vztahuje, že jsou povahy příliš rozdílné, aby se mohlo spravedlivě ustanoviti, že každý, tedy i lékař za své ošetřování, malíř za svůj obraz, spisovatel za své dílo atd. do tří let má se soudně mzdy své domáhati, jinak že bude míti proti sobě domněnku zaplacení, domněnku, která podstatně na tom se zakládá, že věřitel delší dobu nemohl by čekati. Zpráva končí zdáním, že by návrh lomb.-ben. senatem předložený, vypustí-li se ustanovení o jednoročním promlčení, zasluhoval nejp. schválení. Podle návrhu státní rady vydán pak nejv. kabinetní list ze dne 22. ledna 1839, jímž císař schválil návrh lomb.-ben. senatem předložený s tím obmezením, že nemá býti rozdílu, trvá-li služební poměr čili nic, a jednoroční lhůty k provedení pohledávek mezdních v případnosti druhé, a komisi zákonodárské uložil, aby text nařízení, jež vydati se má,

v jazyku německém složila, podle toho návrh senatem veronským v jazyku vlašském předložený opravila a vyhlášení zavedla. Text dekretu dv. kanc. ze dne 10. dubna 1839 v prvním a druhém odstavci jest překlad návrhu vlašského, v němž několik slov zahrzený rozdíl vyjadřujících bylo škrtnuto.⁴³⁾

Z materialíí právě sdělených na jevu jest, že senaty nejv. úřadu justičního, zákonodárská komise i státní rada stály nebo se postavily při návrzích svých na stanovisku, že § 1480 na pohledávky mezdní se nevztahuje. Již ze sama textu dekretu řečeného vychází, že první odstavec jeho podává authentický výklad.

Ale rovněž jest z materialíí těch patrno, že dekret týž v obojím svém ustanovení, vykládajícím i nově nařizujícím, měl býti obmezen na mezdní pohledávky čeledi. Návrh vídeňských senatův ani ve své části vykládající nebyl přijat.

Singulární povahu předpisu o právní domněnce vykladatelé jednomyslně uznávají. Než ani ustanovení vykládací nesluší rozšiřovati.

Z vnitřní souvislosti, ve kterou dvorní dekret ze dne 22. srpna 1836 č. 155 sb. z. j. k § 1480 vešel, následovalo, že paragraf ten obsahuje také občasná plnění, jež konají se za plnění vzájemná, tudíž i občasná plnění mezdní. V důsledky ty zasáhl dekret dv. kanc. ze dne 10. dubna 1839 svým výrokem, že tříletá lhůta promlčecí vyměřená v § 1480 nevztahuje se na mzdu čeledi. Výrok ten důsledkům těm odporuje a ruší je, avšak obmezuje se na mzdu čeledi, o mezdních pohledávkách jiných nechce rozhodnouti. Mínění těch, jež výrok ten skládali a připravovali, že § 1480 nepostihuje ani jiných pohledávek mezdních, nestačí za důvod k jeho rozšíření. A pro obdobu⁴⁴⁾ nijaké mezery není. Po závazném výkladu, že § 1480 pachtovné zahrnuje, vyloučení ostatních platů mezdních obstáti může jen s výkladem, že »jährliche Abgaben« namená určité pohledávky, a § 1480 vyčítá taxative.

⁴³⁾ Odstavec třetí připojila zákonodárská komise. Zprávy o jednání nejv. úřadu justičního a justiční zákonodárské komise svrchu podané a jinak nedoložené váženy jsou z archivu c. k. ministeria spravedlnosti, zprávy o jednání státní rady z c. a k. dom. dv. a státního archivu.

⁴⁴⁾ *Till*, str. 307.

Ještě dlužno přihlednouti k poslední větě § 1480: »das Recht selbst wird durch einen Nichtgebrauch von dreissig Jahren verjährt.«

Winiwarter, *Materialien* str. 124, praví, že netýká se všech případností, o nichž ustanoveno jest ve větě předcházející, zákonodárce že nespojuje obou ustanovení jako nerozlučných, nýbrž doložil druhé jen jaksi příležitostně, aby se nezdálo, že všeobecné pravidlo promlčení, pokud podle povahy věci místo může míti, na právo takové se nevztahuje. Odporoval tomu již *Schuster*, dovozuje na u. m. str. 241 a násl., že z textu souvislost obojího ustanovení jest patrna, zákon že rozhoduje otázku, zdaž právo na uvedená občasná plnění se promlčuje, a uvádí tedy plnění taková, která vycházejí z jistého hlavního práva. Že obojí ustanovení k týmž pohledávkám se vztahuje, také dějiny redakce dotvrzují. Jak svrchu bylo pověděno, skladatelé zákonníka k předpisu o celkovém promlčení uvedených občasných praestací dodali předpis o promlčení jednotlivých praestací těch. Ale k »hlavnímu právu« spojují se pohledávky z téhož důvodu právního řadou vznikající ustanoveným celkovým promlčením⁴⁵⁾, i není se ovšem prve tázati, zdali pohledávky jistého občasného plnění povstávají z hlavního práva, nýbrž pohledávky, které § 1480 zahrnuje, promlčují se i jako celek.

Unger, *Öst. Vierteljahrschr. f. R. u. StW.* XIV. str. 121 n. 7. hledě k dv. dktu ze dne 22. srpna 1836 podotýká, že bylo by převrácené domnívati se, jakoby také »právo samo« k úrokům z prodlení a k pachtovnému promlčelo se »třicetiletým neužíváním«. Dv. dekret ten mluví také jen o »lhůtě promlčecí v § 1480 vyměřené« a patrně míní lhůtu tříletou. Ale výrok jeho nemá býti ustanovení nové, nýbrž vysvětlení na § 1480, a tak smysl jeho přece jest, že paragraf ten pachtovné a úroky z prodlení obsahuje. Kterak by jich potom druhá věta jeho nepostihovala, není mi patrné.

Mohou-li úroky z prodlení přestati, když dosáhly alterum tantum,⁴⁶⁾ mohou také přestati, když věřitel po 30 let jich nevy-

⁴⁵⁾ Srv. *Mitteis*, *Die Individualisirung der Obligation* (1886) str. 34 a násl.

⁴⁶⁾ Vz. *Unger*, *Syst. I.*, str. 606 p. 41, *Randa*, *Zur L. v. d. Zinsen* (1869) str. 29.

bíral a nevymáhal. Důvod často přednešený, že nájemník nemůže titule svého změnit a vlastnictví vydržeti⁴⁷⁾, sem nikterak nedopadá, neboť o vydržení věci najaté tu nejde.⁴⁸⁾

Ovšem také nelze říci, že pronajímatel toliko za nájemné jest povinen poskytovatí nájemci užívání a mohl by potom plnění své odpírati. Zaniklo-li by jeho právo pohledávati nájemné, exceptio non adimplecti contractus by mu více nepřislušela.⁴⁹⁾

Ale říci lze, že druhá věta § 1480, pokud se týče občasného plnění, jímž se oplácí pokračující plnění věřitelovo, jest právo nepraktické. Smlouvy o taková plnění zřídka sjednávají se na doby tak dlouhé. Obnoví-li se smlouva na dobu kratší učiněná výslovně nebo mlčky, praestace z rozličných těch smluv příležití k promlčení celkovému se nespojují. Pro celkové promlčení bylo by místa jen tu, kde smlouva učiněna byla na dobu přesahující 30 let, neb kde stala se na dobu neurčitou a poměr vzniklý prodloužil se přes 30 let. A v případnosti druhé účinek promlčení ještě byl by paralysován tím, že strana, proti níž by se obracel, mohla by jako prve smluvní poměr vypověděti a zrušiti. Než v obojích těch případnostech celkové promlčení sotva se dokoná. Stěží lze smysliti děj ve skutečném životě možný, aby strana jedna po 30 let povinností občasných neplatila a buď práva druhé strany opět a opět neuznala, anebo zjevno nebylo, že strany od prvního poměru smluvního pustily a nahradily jej jiným, jenž dotčených občasných povinností neobsahuje.⁵⁰⁾

Praescriptio totalis jest tu nepraktická přítěž prakticky důležitého a vhodného krátkého promlčení povinností jednotlivých. Byla chyba, že skladatelé zákonníka sepjali ustanovení o krátkém promlčení jistých pohledávek, jež v brzce bývají vypořádány, s ustanovením o celkovém promlčení občasných praestací. Následkem toho jednak praescriptio totalis nevhodně jest rozšířena

⁴⁷⁾ *Carpzov*, Jurispr. for. p. 2. c. 2, def. 3. *Winiwarter*, Mat. str. 123, *Schuster* str. 240.

⁴⁸⁾ Prv. již *Hoborski*, str. 330 a násl., *Nippel*, str. 92.

⁴⁹⁾ Vz. k tomu *Thon*, Jahrb. f. d. Dogmatik des heut. röm. u. deutsch. Privr., XXVIII., str. 46 a násl. 74.

⁵⁰⁾ I co se tkne úroků z prodlení, byl by casus rarissimus, aby buď nepromlčel se celý dluh anebo věřitel nebyl úroky prominul.

Jednak -- a na větší závadu -- krátké promlčení zůstalo obmezeno na pohledávky, jež se opětuji. Jest každým způsobem velmi nevhodné, že na př. občasně platy nájemné promlčují se ve 3 letech, a plat z nájmu na několik třeba dní sjednaného, jenž má se zapraviti »když ten čas projde«, promlčí se teprve ve 30 letech.

Prof. dr. J. Stupecký.